

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (deveto vijeće)

4. lipnja 2020.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Samostalni trgovački zastupnici – Direktiva 86/653/EEZ – Članak 1. stavak 2. – Pojam ‚trgovački zastupnik‘ – Posredovanje pri prodaji ili kupnji robe za nalogodavca – Posrednik koji nema mogućnost izmjene uvjeta prodaje i cijene robe koju prodaje”

U predmetu C-828/18,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Tribunal de commerce de Paris (Trgovački sud u Parizu, Francuska), odlukom od 19. prosinca 2018., koju je Sud zaprimio 24. prosinca 2018., u postupku

Trendsetteuse SARL

protiv

DCA SARL,

SUD (deveto vijeće),

u sastavu: S. Rodin, predsjednik vijeća, K. Jürimäe (izvjestiteljica) i N. Piçarra, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Szpunar,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Trendsetteuse SARL, G. Grignon Dumoulin, *avocat*,
- za francusku vladu, A.-L. Desjonquères i R. Coesme, u svojstvu agenata,
- za njemačku vladu, J. Möller, M. Hellmann i U. Bartl, u svojstvu agenata,
- za austrijsku vladu, J. Schmoll i G. Hesse, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, J. Hottiaux i L. Armati, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: francuski

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 1. stavka 2. Direktive Vijeća 86/653/EEZ od 18. prosinca 1986. o usklađivanju prava država članica u vezi samozaposlenih [samostalnih] trgovačkih zastupnika (SL 1986., L 382, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 10., str. 45.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društava Trendsetteuse SARL i DCA SARL u vezi sa zahtjevom za odštetu nakon raskida sporazuma između tih dvaju društava.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U drugoj i trećoj uvodnoj izjavi Direktive 86/653 navodi se:

„[B]udući da razlike u nacionalnim pravima, koje se odnose na trgovačko zastupanje, značajno utječu na uvjete tržišnog natjecanja i na provođenje djelatnosti zastupanja unutar [Europske unije], te su štetne kako za zaštitu koja se pruža trgovačkim zastupnicima u odnosu na njihove nalogodavce, tako i za sigurnost trgovačkih poslova; budući da su, štoviše, te razlike takve da u značajnoj mjeri sprečavaju sklapanje i izvršavanje ugovora o trgovačkom zastupanju u kojima nalogodavac i trgovački zastupnici imaju poslovni nastan u različitim državama članicama;

budući da bi se trgovina robom između država članica trebala odvijati pod uvjetima sličnim onima na jedinstvenom tržištu, te da to iziskuje usklađivanje pravnih sustava država članica do one mjere koja osigurava uredno djelovanje zajedničkog tržišta; budući da u tom pogledu kolizijska pravila ne uklanjaju u području trgovačkog zastupanja prethodno opisane nedosljednosti, niti bi to bio slučaj čak i da ih se učini jednoobraznima, te je stoga predloženo neophodno usklađivanje bez obzira na postojanje tih pravila”.

- 4 Članak 1. te direktive propisuje:

„1. Mjere usklađivanja propisane ovom Direktivom primjenjuju se na zakone i druge propise država članica koji uređuju odnose između trgovačkih zastupnika i njihovih nalogodavaca.

2. Za potrebe ove Direktive ‚trgovački zastupnik‘ znači samozaposleni [samostalni] posrednik koji ima stalno ovlaštenje za posredovanje pri prodaji ili kupnji robe u ime druge osobe, dalje u tekstu ‚nalogodavca‘, odnosno za posredovanje i sklapanje takvog posla u ime i za račun nalogodavca.

3. Trgovačkim zastupnikom u smislu ove Direktive ne smatra se posebno sljedeća osoba:

- osoba koja je, u svojstvu službene osobe, ovlaštena za neko trgovačko društvo ili udругu preuzeti obveze,
- partner koji je zakonski ovlašten za druge partnere preuzeti obveze,
- stečajni upravitelj, stečajni upravitelj s ovlaštenjem poslovođe, likvidacijski ili stečajni upravitelj.”

- 5 U skladu s člankom 3. navedene direktive:

„1. Trgovački zastupnik mora u obavljanju svojih djelatnosti brinuti o interesima nalogodavca i djelovati pošteno i u dobroj vjeri.

2. Trgovački zastupnik posebno mora:

- (a) uložiti odgovarajući trud radi posredovanja, ako je potrebno, pri sklapanju posla koji mu je povjeren na obavljanje;
- (b) priopćiti svom nalogodavcu sve neophodne podatke koji su mu dostupni;
- (c) slijediti razumne upute nalogodavca.”

6 Članak 4. stavak 3. iste direktive određuje:

„Nalogodavac osim toga, mora u primjerenom roku izvijestiti trgovačkog zastupnika je li posao u kojem je posredovao, prihvaćen, odbijen ili nije proveden.”

7 Članak 17. stavak 2. Direktive 86/653, koji se odnosi na odštetu koja se duguje trgovačkom zastupniku nakon raskida ugovora o zastupanju, u točki (a) propisuje:

„Trgovački zastupnik ima pravo na odštetu ako i u mjeri u kojoj:

- je nalogodavcu osigurao nove stranke ili je u značajnoj mjeri povećao opseg posla s postojećim strankama te nalogodavac nastavlja ostvarivati znatnu korist od poslovanja s takvim strankama,

i

- plaćanje odštete je pravično uzmu li se u obzir sve okolnosti, a posebno izgubljena provizija trgovačkog zastupnika od poslovanja s takvim strankama. Države članice mogu propisati da takve okolnosti također uključuju primjenu ili neprimjenu trgovinske klauzule, u smislu članka 20. ove Direktive.”

Francusko pravo

8 Direktiva 86/653 u francusko je pravo prenesena putem loi n° 91-593, du 25 juin 1991, relative aux rapports entre les agents commerciaux et leurs mandants (Zakon br. 91-593 od 25. lipnja 1991. o odnosima između trgovačkih zastupnika i njihovih opunomoćitelja) (JORF od 27. lipnja 1991., str. 8271.). Članak 1. tog zakona, kodificiran u članku L. 134-1 Trgovačkog zakonika, glasi:

„Trgovački zastupnik je opunomoćenik koji, kao samostalni posrednik [...], ima stalno ovlaštenje za pregovaranje i eventualno za sklapanje ugovora o prodaji [...] u ime i za račun proizvođača, trgovaca [...]”.

Glavni postupak i prethodno pitanje

9 DCA, društvo čiji je predmet poslovanja, među ostalim, proizvodnja i distribucija proizvoda koji se prodaju pod markom IZI-MI te vođenje dviju trgovina na malo konfekcijom i nakitom, od srpnja 2003. bilo je povezano s društvom Trendsetteuse nepisanim sporazumom, na temelju kojeg je potonje trebalo distribuirati proizvode društva DCA u svojem izložbenom salonu, a zauzvrat je dobilo proviziju na prodajnu cijenu tih proizvoda.

- 10 U tom se sporazumu konkretno određivalo da je društvo Trendsetteuse zaduženo za sklapanje – u ime i za račun društva DCA – ugovora o prodaji proizvoda marke IZI-MI u tzv. sektoru Grand Nord, koji je odgovarao cijelom sjevernom dijelu Francuske, te u tzv. sektoru Grand Sud, koji je odgovarao južnom dijelu Francuske, osim Korzike. Na tom je temelju društvo Trendsetteuse povezivalo društvo DCA s klijentima, uzimalo narudžbe proizvoda i pratilo njihovu otpremu i dostavu.
- 11 Društvo DCA 29. ožujka 2016. obavijestilo je društvo Trendsetteuse da raskida njihov ugovorni odnos u pogledu tzv. sektora Grand Sud jer je smatralo da je prodaja proizvoda pod markom IZI-MI u tom sektoru nedovoljna. Društvo DCA također je naglasilo da će, ako društvo Trendsetteuse ne prihvati to povlačenje, prekinuti s njim svaku suradnju.
- 12 Dopisom od 12. travnja 2016. društvo Trendsetteuse obavijestilo je društvo DCA da ono osporava tu odluku, za koju smatra da je neopravdana i zbog koje gubi polovinu svojeg prometa. Međutim, u proljeće 2016. društvo DCA povjerilo je taj sektor drugom društvu.
- 13 Društvo Trendsetteuse zatražilo je od društva DCA plaćanje odštete zbog raskida ugovora o trgovačkom zastupanju, a društvo DCA taj je zahtjev odbilo pozivajući se na činjenicu da društvo Trendsetteuse nema svojstvo trgovačkog zastupnika u smislu članka L. 134-1 Trgovačkog zakonika.
- 14 Društvo Trendsetteuse stoga je podnijelo tužbu tribunalu de commerce de Paris (Trgovački sud u Parizu, Francuska), ističući da je sporazum koji ga je povezivao s društvom DCA bio ugovor o trgovačkom zastupanju.
- 15 U odgovoru na tužbu društvo DCA tvrdilo je da taj sporazum nema svojstvo ugovora o trgovačkom zastupanju jer društvo Trendsetteuse u skladu s navedenim sporazumom nije imalo ovlast izmjene uvjeta prodaje proizvoda koje je prodavalo za račun društva DCA, konkretno izmjene cijena tih proizvoda koje je odredilo potonje društvo.
- 16 Sud koji je uputio zahtjev izražava sumnje u pogledu kvalifikacije sporazuma o kojem je riječ u glavnom postupku. U tom pogledu taj sud navodi da članak L. 134-1 Trgovačkog zakonika definira trgovačkog zastupnika kao opunomoćenika koji, kao samostalni posrednik, ima stalno ovlaštenje za pregovaranje i eventualno sklapanje ugovora o prodaji.
- 17 Ističući da ta odredba preuzima pojmove iz članka 1. stavka 2. Direktive 86/653, sud koji je uputio zahtjev pita se na koji način treba tumačiti pojam „posredovanje” iz tog članka. Naime, dok je Cour de cassation (Kasacijski sud, Francuska) tumačio taj pojam na način da osoba ne može imati svojstvo trgovačkog zastupnika kada nema ovlast izmjene uvjeta prodaje i određivanja cijena robe koju prodaje za račun nalogodavca, drugi francuski sudovi i sudovi drugih država članica, temeljeći se na uobičajenom značenju koje se pridaje pojmu „posredovanje”, usvojili su suprotno tumačenje.
- 18 U tom se kontekstu sud koji je uputio zahtjev pita može li se smatrati da društvo poput društva Trendsetteuse, koje nema ovlast izmjene uvjeta prodaje proizvoda koje prodaje za račun drugog društva, osobito izmjene cijena tih proizvoda, ima ovlaštenje za „posredovanje” pri sklapanju ugovora, u smislu članka 1. stavka 2. Direktive 86/653.
- 19 U tim je okolnostima tribunal de commerce de Paris (Trgovački sud u Parizu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Trebaju li članak 1. stavak 2. Direktive [86/653] tumačiti na način da samostalni posrednik, koji djeluje kao opunomoćenik u ime i za račun svojeg opunomoćenitelja, i koji nema ovlast mijenjati tarife i uvjete ugovora o prodaji svojeg nalogodavca, nije zadužen za pregovore o navedenim ugovorima u smislu tog članka te se stoga ne može smatrati trgovačkim zastupnikom i ostvariti status predviđen direktivom?”

O prethodnom pitanju

- 20 Svojim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 1. stavak 2. Direktive 86/653 tumačiti na način da osoba nužno mora raspolagati mogućnošću izmjene cijena robe koju prodaje za račun nalogodavca da bi se mogla kvalificirati kao „trgovački zastupnik” u smislu te odredbe.
- 21 U tom pogledu članak 1. stavak 2. te direktive definira da, u smislu te direktive, trgovački zastupnik znači samostalni posrednik koji ima stalno ovlaštenje za posredovanje pri prodaji ili kupnji robe u ime druge osobe, koja se naziva „nalogodavac”, odnosno za posredovanje i sklapanje takvog posla u ime i za račun nalogodavca.
- 22 Ta odredba tako određuje tri nužna i dovoljna uvjeta da bi se osoba mogla kvalificirati kao trgovački zastupnik. Kao prvo, ta osoba mora imati svojstvo samostalnog posrednika. Kao drugo, mora biti trajno ugovorom povezana s nalogodavcem. Kao treće, mora obavljati djelatnost koja se sastoji od posredovanja pri prodaji ili kupnji robe za nalogodavca odnosno od posredovanja i sklapanja takvog posla u njegovo ime i za njegov račun (presuda od 21. studenoga 2018., Zako, C-452/17, EU:C:2018:935, t. 23.).
- 23 U predmetnom slučaju valja utvrditi značenje pojma „posredovanje”, na koji se odnosi treći od tih uvjeta, kako bi se utvrdilo podrazumijeva li on nužno, kako bi osoba imala svojstvo trgovačkog zastupnika, da ona ima ovlast izmjene cijena robe koju prodaje za račun nalogodavca.
- 24 U tom pogledu valja navesti da, iako se u Direktivi 86/653 ne definira pojam „posredovanje”, činjenica da se radnja posredovanja iz članka 1. stavka 2. te direktive mora odnositi na „prodaju ili kupnju robe za nalogodavca” ističe volju zakonodavca Unije da cilj te radnje bude sklapanje ugovora o prodaji ili kupnji za račun nalogodavca.
- 25 Osim toga, potrebno je istaknuti da, s obzirom na to da članak 1. stavak 2. Direktive 86/653 ne upućuje na nacionalna prava u pogledu značenja koje treba dati pojmu „posredovanje”, radi primjene te direktive valja smatrati da je to autonoman pojam prava Unije koji treba ujednačeno tumačiti na cijelom njezinu području (vidjeti u tom smislu presudu od 19. prosinca 2019., Engie Cartagena, C-523/18, EU:C:2019:1129, t. 34. i navedenu sudsku praksu).
- 26 U tom pogledu, prema ustaljenoj sudskoj praksi, značenje i doseg pojmova koje pravo Unije ni na koji način ne definira treba utvrditi u skladu s njihovim uobičajenim značenjem u svakodnevnom jeziku, a sve uzimajući u obzir kontekst u kojem se koriste i ciljeve kojima teži propis kojeg su dio (vidjeti, među ostalim, presudu od 29. srpnja 2019., Spiegel Online, C-516/17, EU:C:2019:625, t. 77.).
- 27 Međutim, iako većina jezičnih verzija članka 1. stavka 2. Direktive 86/653 upotrebljava pojmove koji se mogu prevesti kao „pregovaranje”, verzije, među ostalim, na njemačkom i poljskom jeziku sadržavaju šire pojmove, koji se mogu prevesti kao „posredovanje”.
- 28 Bez obzira na tu neusklađenost, pojmovi koji su upotrijebljeni u različitim jezičnim verzijama članka 1. stavka 2. Direktive 86/653 ipak ne podrazumijevaju obvezno to da trgovački zastupnik sâm može određivati cijene robe koju prodaje za račun nalogodavca.
- 29 Zatim valja protumačiti pojam „posredovanje” iz članka 1. stavka 2. Direktive 86/653, vodeći računa o kontekstu u kojem se nalazi ta odredba i ciljevima koje slijedi ta direktiva.
- 30 Kao prvo, kad je riječ o kontekstu u kojem se nalazi navedena odredba, prvo, iz članka 3. stavaka 1. i 2. Direktive 86/653 proizlazi da se u okviru svojeg ugovora trgovački zastupnik mora brinuti o interesima nalogodavca osobito ulaganjem odgovarajućeg truda radi posredovanja, ako je potrebno, pri sklapanju posla koji mu je nalogodavac povjerio na obavljanje. Predmet djelatnosti trgovačkog zastupnika, dakle,

ovisi o odredbama ugovora između njega i nalogodavca, osobito o sporazumu stranaka o robi koju nalogodavac namjerava prodati ili kupiti posredstvom tog zastupnika (presuda od 7. travnja 2016., *Marchon Germany*, C-315/14, EU:C:2016:211, t. 31. i 32.).

- 31 Dakle, takav ugovor može predviđati cijene prodaje robe a da ih trgovački zastupnik ne može izmijeniti u okviru posredovanja. Naime, takvo ugovorno određivanje cijena prodaje robe može se opravdati razlozima trgovinske politike, koja zahtijeva uzimanje u obzir čimbenika poput položaja poduzetnika na tržištu, cijena konkurenata i održivosti tog poduzetnika.
- 32 Drugo, okolnost da trgovački zastupnik ne raspolaže mogućnošću izmjene cijena robe koju prodaje za račun nalogodavca ne sprečava ga u obavljanju njegovih glavnih zadaća, kako su opisane u Direktivi 86/653.
- 33 Naime, iz čitanja članka 4. stavka 3. u vezi s člankom 17. stavkom 2. točkom (a) Direktive 86/653 proizlazi da se glavne zadaće trgovačkog zastupnika sastoje od osiguranja novih klijenata nalogodavcu i od povećanja opsega posla s postojećim klijentima.
- 34 Kao što je to u biti istaknula austrijska vlada u pisanim očitovanjima, obavljanje tih zadaća trgovački zastupnik može ispuniti radnjama informiranja i savjetovanja te raspravama, koje mogu doprinijeti zaključenju prodaje za račun nalogodavca, a da trgovački zastupnik ne raspolaže mogućnošću izmjene cijene navedene robe.
- 35 Kao drugo, tumačenje članka 1. stavka 2. Direktive 86/653 na način da ta odredba isključuje iz kvalifikacije kao „trgovačkog zastupnika” osoba koje ne raspolažu mogućnošću izmjene cijena robe koju prodaju za račun nalogodavca bilo bi protivno ciljevima te direktive.
- 36 Naime, cilj je navedene direktive, kao što to proizlazi iz njezine druge i treće uvodne izjave, zaštititi trgovačke zastupnike u njihovim odnosima s njihovim nalogodavcima, promicati sigurnost trgovačkih poslova i olakšati trgovinu robom između država članica usklađivanjem njihovih pravnih sustava u području trgovačkog zastupanja (presuda od 21. studenoga 2018., *Zako*, C-452/17, EU:C:2018:935, t. 26. i navedena sudska praksa).
- 37 Uskim tumačenjem članka 1. stavka 2. Direktive 86/653 – na način da osoba, kako bi uživala zaštitu te direktive, nužno mora raspolagati mogućnošću izmjene cijena robe koju prodaje za račun nalogodavca – ograničio bi se doseg te zaštite, čime bi se od njezina uživanja isključile sve osobe koje nemaju navedenu mogućnost.
- 38 Takvo bi tumačenje nalogodavcu omogućilo – kao što su to u svojim pisanim očitovanjima navele austrijska i njemačka vlada i Komisija – da zaobiđe obvezne odredbe Direktive 86/653, konkretno onu koja se odnosi na odštetu trgovačkom zastupniku u slučaju prestanka ugovora, pridržavajući si u tom ugovoru svako pravo pregovaranja o cijenama robe, što bi ugrozilo postizanje cilja koji slijedi ta direktiva.
- 39 S obzirom na prethodno navedeno, na postavljeno pitanje valja odgovoriti da članak 1. stavak 2. Direktive 86/653 treba tumačiti na način da osoba ne mora nužno raspolagati mogućnošću izmjene cijena robe koju prodaje za račun nalogodavca da bi se mogla kvalificirati kao trgovački zastupnik u smislu te odredbe.

Troškovi

- 40 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (deveto vijeće) odlučuje:

Članak 1. stavak 2. Direktive Vijeća 86/653/EEZ od 18. prosinca 1986. o usklađivanju prava država članica u vezi samozaposlenih [samostalnih] trgovačkih zastupnika treba tumačiti na način da osoba ne mora nužno raspolagati mogućnošću izmjene cijena robe koju prodaje za račun nalogodavca da bi se mogla kvalificirati kao trgovački zastupnik u smislu te odredbe.

Potpisi